

คำนำ

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2548 จะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศ ดังนั้น เพื่อสนับสนุนความรู้ในเรื่องนี้แก่เจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยและจังหวัด สถาบันดำรงราชานุภาพ (โดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จึงได้จัดทำ “เอกสารความรู้ สดร.” เรื่อง หลักการประชาธิปไตยและความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร” ซึ่งกล่าวถึงโครงสร้างการเมืองการปกครอง รูปแบบการบริหารราชการแผ่นดิน บทบาทหน้าที่ของผู้แทน ความสำคัญของการเลือกตั้ง และสาระสำคัญของ พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 รวมทั้ง บทสรุปการกระทำที่ก่อให้เกิดความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง เพื่อเผยแพร่แก่บุคลากรของกระทรวงมหาดไทย ในรูปเอกสารและทางเว็บไซต์ของสถาบันดำรงราชานุภาพ (www.stabundamrong.go.th.) ด้วย

สถาบันดำรงราชานุภาพ
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
มกราคม 2548

พระบรมราโชวาท

“...ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้...”

พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ณ ค่ายวชิราวุธ
อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2512

หลักการประชาธิปไตยและความรู้เกี่ยวกับการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร¹

หลักการประชาธิปไตย

ประเทศไทยปกครองด้วยระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ

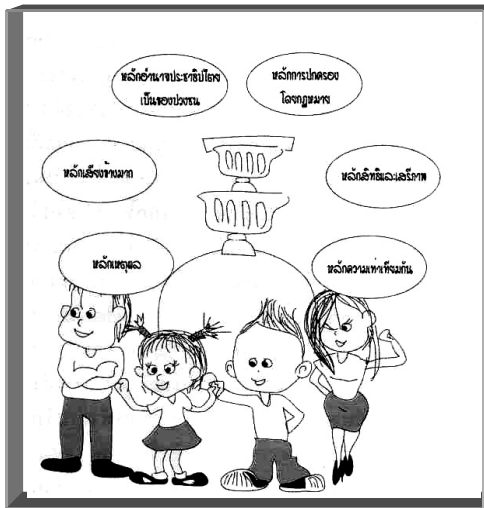
การปกครองระบอบประชาธิปไตย ยึดหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ

- หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชน หมายความว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของปวงชน การปกครองต้องเป็นของประชาชน และเพื่อประชาชนโดยประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การแสดงความต้องการ การแสดงประชามติ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบหรือมีส่วนในการถอดถอนหรือโดยวิธีอื่นที่กำหนดไว้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน

¹ เรียบเรียงจากคู่มือประชาชนสำหรับการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

- หลักเสียงข้างมาก แต่คุ้มครองสิทธิของเสียงข้างน้อย หมายความว่า การตัดสินใจนโยบายสำคัญ ยึดถือเสียงข้างมากของส่วนใหญ่เป็นหลัก แต่ทั้งนี้ ก็คุ้มครองสิทธิของเสียงข้างน้อยด้วย
- หลักการปกครองโดยกฎหมาย หมายความว่า อำนาจการปกครองและสิทธิเสรีภาพของประชาชนต้องอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือในการคุ้มครอง โดยที่ทุกคนได้รับความยุติธรรมภายใต้กฎหมายเดียวกัน หรือเสมอภาคกันในกฎหมาย ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเท่า ๆ กัน
- หลักสิทธิและเสรีภาพ คือ ประชาชนได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา และปฏิบัติพิธีกรรม ในขอบเขตของศาสนา โดยไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ๆ
- หลักความเท่าเทียมกัน ถือว่ามนุษย์เกิดมาด้วยความเท่าเทียมกันในทุกโอกาส ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งแยกเพศ ผิว ภาษา ศาสนา ชนชั้น เรียกว่า ไม่ลำเอียง เลือกที่รักมักที่ชัง

- หลักเหตุผล คือ ฟังเหตุผลของกันและกันเคารพความคิดเห็นคนอื่น

ที่กล่าวนี้เป็นหลักการสำคัญบางประการที่ประชาชนเจ้าของประเทศพึงสนใจ และทำความเข้าใจให้ถูกต้อง

“ประชาชนพึงรู้จักการดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีทางประชาธิปไตย ซึ่งอาจเรียกว่า วัฒนธรรม ประชาธิปไตย” เช่นเป็นผู้มีเหตุผล รู้จักหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพให้ถูกต้อง ไม่ละเมิดสิทธิประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลอื่น

หรือส่วนรวม รู้จักรักษาสິงที่เป็นสาธารณประโยชน์ รู้จักวิธีการและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ที่ถูกต้อง เช่น การเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การเรียกร้องหรือการรณรงค์ต่าง ๆ สามารถเป็นเจ้าของประเทศด้วยการใฝ่รู้ใฝ่เรียน สนใจเรื่องส่วนรวม รู้จักศึกษาหาข้อมูล รู้จักไตร่ตรอง เป็นตัวของตัวเอง ไม่มั่งงาย ไม่มั่งง่าย ไม่มั่งได้ แต่ต้องรู้จักประโยชน์ตน และประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องเป็นธรรมและยุติธรรม เป็นต้น ถ้าประชาชนดำรงชีวิตของตน และมีความสัมพันธ์ต่อกันตามวิถีประชาธิปไตย หรือ วัฒนธรรมประชาธิปไตยแล้ว ก็จะมีผลเกื้อหนุนให้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ดำเนินไปได้ด้วยดี ได้รับความสำเร็จ มั่นคง อันมีผลต่อชีวิตความเจริญก้าวหน้ามีเสรีภาพและกินดีอยู่ดีของประชาชน

โครงสร้างการเมืองการปกครอง

ตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนในพ.ศ. 2540 พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจฝ่าย 3 องค์กรหลัก คือ

1. อำนาจฝ่ายบริหาร คือ รัฐบาลประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารประเทศ กำหนดและปฏิบัตินโยบายการพัฒนาประเทศ ออกพระราชกำหนด พระราช-

กฤษฎีกา และข้อบังคับ และการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผล
ในทางปฏิบัติ รัฐบาล ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้า
และรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ อีกไม่เกิน 35 คน มีการจัดระเบียบ
ราชการบริหาร 3 ส่วนด้วยกัน คือ ราชการบริหารส่วนกลาง
ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เป็น
เครื่องมือ ในการบริหาร

2. อำนาจนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วย
สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจหน้าที่สำคัญ คือ
ออกกฎหมายใช้บังคับแก่ประชาชนทั่วไป ควบคุมการบริหาร
ราชการแผ่นดิน การอนุมัติงบประมาณ เป็นต้น

3. ตุลาการหรือศาล มีอำนาจหน้าที่ในการพิพากษา
ตัดสินคดีหรือข้อพิจารณาต่าง ๆ ของประชาชนหรือหน่วยงาน

ระบบศาลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาล
อุทธรณ์ และศาลฎีกา

ส่วนศาลทหาร อำนาจหน้าที่หลักในการพิจารณา
คดีอาญาทหาร

องค์กรอิสระ

คือ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
ได้แก่

- * คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- * คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- * คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- * ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- * ศาลรัฐธรรมนูญ
- * ศาลปกครอง
- * คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- * ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
พรรคการเมือง ในการรวมตัวของคณะบุคคลในการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ
โดยการเลือกตั้งของประชาชน พรรคการเมืองจะมีนโยบายนากร
บริหารบ้านเมืองให้ประชาชนพิจารณาเลือกสมาชิกพรรคของแต่ละ
พรรคการเมืองจึงอาจกล่าวได้ว่าประชาชนเป็นผู้ให้ความ
เห็นชอบในที่มาองค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ

รูปแบบการบริหารราชการแผ่นดิน

ประเทศไทย จัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน โดย
แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

1. ระเบียบราชการบริหารส่วนกลาง ประกอบด้วย รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการบริหารการพัฒนาประเทศเป็นการรวมอำนาจการตัดสินใจในเรื่องสำคัญไว้ที่คณะรัฐมนตรี โดยมีกระทรวง ทบวง กรม เป็นเครื่องมือของรัฐบาลที่จะนำไปปฏิบัติให้เกิดผล ตามพรรคการเมืองได้แสดงแถลงต่อประชาชน โดยฝ่ายบริหารรับไปปฏิบัติ

2. ระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย จังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ในแต่ละจังหวัด อำเภอ มีส่วนราชการของกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ จากส่วนกลางส่งลงไปประจำ เช่น เกษตรจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด สัสดีจังหวัด ฯลฯ ในระดับจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้ารับผิดชอบ ในระดับอำเภอมีนายอำเภอเป็นหัวหน้ารับผิดชอบ

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค คือ การที่ส่วนกลางแบ่งอำนาจหน้าที่การตัดสินใจในการบริหารราชการให้กับจังหวัดต่าง ๆ ยกเว้น กรุงเทพมหานคร อีกส่วนหนึ่งคือนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรม ในส่วนกลางไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนให้บังเกิดผล

3. ระเบียบราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร

การปกครองท้องถิ่น มีหลักการสำคัญคือ การกระจายอำนาจให้ราษฎรมีอำนาจในการปกครองตนเองด้วยการเลือกผู้บริหารและสมาชิกสภาเข้าไปตัดสินใจบริหารแทนตน ดูแลภารกิจที่อยู่ดี ถนนหนทาง การอาชีพ ฯลฯ ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น กระทบร้อนกระทบหนาวโดยตรงให้กับประชาชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีอำนาจในตัวเอง ทั้งในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติ เพื่อประชาชนของตนในท้องถิ่น มีอำนาจอิสระตามที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

บทบาทหน้าที่ของผู้แทน

จากหลักการประชาธิปไตย สิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทยที่ได้กล่าวมาข้างต้น หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของปวงชนชาวไทยก็คือ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยมอบอำนาจอธิปไตยให้ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นตัวแทน เพื่อเข้าไปทำหน้าที่ผู้แทนทั้งในระดับชาติ คือ ส.ส. ส.ว. และระดับท้องถิ่น คือ อบจ. เทศบาล อบต. เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร

ดังนั้น อำนาจหน้าที่สำคัญของ ส.ส. ได้แก่ การออกกฎหมาย การแต่งตั้งและถอดถอนนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

อำนาจหน้าที่ของ ส.ว. ได้แก่ การกั้นกรองกฎหมาย การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง การเลือกการแต่งตั้งหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งสำคัญ

อำนาจหน้าที่ของผู้แทนระดับท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ การออกกฎข้อบังคับของท้องถิ่น การแต่งตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและการควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ การควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณ ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง การสอดส่องดูแลทุกข์สุขของประชาชนในท้องถิ่นของตนแล้วเสนอฝ่ายบริหารให้แก้ไขหรือพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น กล่าวโดยรวมก็คือ มีหน้าที่พัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เจริญก้าวหน้า ยกย่องคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น เช่น การส่งเสริมอาชีพ การบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม การบำรุงรักษาถนนหนทาง และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งทุกระดับไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นถือว่าเป็น “วาระแห่งชาติ” โดยมี

ด้านพรรคการเมือง เป็นผู้วางนโยบายเพื่อเสนอต่อประชาชน นโยบายของพรรคการเมือง คือ เจตนารมณ์เพื่อเสนอให้ประชาชนเลือกว่าต้องการให้บ้านเมืองของเราไปในทางใด เป็นการให้สัญญาต่อประชาชน พรรคการเมืองไหนนโยบายอะไร ไม่สับสนมีเจตนารมณ์ต่อประชาชน และบ้านเมืองของเราเป็นอย่างไร โดยมีผลผลิต คือ กฎหมาย ตามนโยบายของพรรคการเมือง

ส่วนการเลือกผู้แทนให้เข้าไปทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนประชาชน เช่นเลือก ส.ส. ให้เข้าไปออกกฎหมายบริหารประเทศชาติเลือก ส.ว. ให้เข้าไปกั้นกรองกฎหมาย และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้เข้าไปดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในทุก ๆ เรื่อง เช่น ไฟฟ้า ประปา สาธารณสุข ถนนหนทาง ขยะมูลฝอยต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้สาระสำคัญของ พระราชบัญญัติของรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กล่าวไว้²

² พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2543)

- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคลตามการแบ่งเขตเลือกตั้งที่กำหนดเขตละหนึ่งคน

- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นการลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยเลือกจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง เพียงพรรคการเมืองเดียว และใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปแล้วให้เริ่มรับสมัครไม่เกินยี่สิบวันนับจากวันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้บังคับและต้องกำหนดวันรับสมัครไม่น้อยกว่าห้าวัน

(2) กำหนดวันที่พรรคการเมืองจะยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นวันก่อนวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตาม (1)

(3) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดจะพึงมีจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

(4) จำนวนเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด ซึ่งจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับอำเภอหรือตำบลหรือเขตพื้นที่ที่อยู่ภายในเขตเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งซึ่งว่างลง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสำหรับเขตเลือกตั้งที่ว่างลงนั้น

การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง (ม. 7/1)

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกประกาศให้ยื่นหรือขยายระยะเวลา หรืองดเว้นการดำเนินการที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เฉพาะในการเลือกตั้งนั้นเพื่อให้เหมาะสมแก่การดำเนินการเลือกตั้งใหม่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรมได้ (ม.7/2)

เขตเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้ง

เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ทั้งนี้ ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง แต่ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินหนึ่งคน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแบ่งเขตเลือกตั้งของจังหวัดเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมี โดยใช้เขตเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดไว้ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ม.8)

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมีในแต่ละเขตเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิเลือกตั้งของราษฎร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(1) ให้ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตของหน่วยเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนน้อยจะรวมหมู่บ้านที่อยู่ติดกันตั้งแต่สองหมู่บ้านขึ้นไปหน่วยเลือกตั้งเดียวกันก็ได้ สำหรับในเขตเทศบาล เขตกรุงเทพมหานครหรือเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้แนวถนน ตรอก หรือซอยเป็นเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้

(2) ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน่วยละแปดร้อยคน เป็นประมาณ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้

ให้ดำเนินการประกาศหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน ก่อนวันเลือกตั้ง โดยให้ปิดประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และเขตชุมชนหนาแน่นที่เห็นสมควร และให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้งให้กระทำได้โดยประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินจะประกาศเปลี่ยนแปลงก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสิบวันก็ได้ และให้นำความในวรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม (ม. 9)

ในการกำหนดหน่วยเลือกตั้งตาม ม. 9 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้ง ตาม ม. 12 กำหนดที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไว้ด้วย และให้นำความใน ม. 9 วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับการประกาศกำหนดที่เลือกตั้งและการเปลี่ยนแปลงที่เลือกตั้ง (ม. 10)

ที่เลือกตั้งตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสถานที่ที่ประชาชนเข้าออกได้สะดวก เพื่อการลงคะแนนเลือกตั้ง และมีป้ายหรือเครื่องหมายอื่นใดเพื่อแสดงขอบเขตบริเวณของที่เลือกตั้งไว้ด้วย ตามลักษณะของท้องที่และภูมิประเทศในการลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ในท้องที่ใดถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเพื่อความปลอดภัยของผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจประกาศกำหนดที่เลือกตั้งนอกเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยเลือกตั้งนั้น

การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อให้ใช้หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งตามที่กำหนดไว้สำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งกับการลงคะแนนเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อด้วย (ม. 11)

เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละครั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

(1) ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหนึ่งคน มีหน้าที่เกี่ยวกับการรับสมัครเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และดำเนินกิจการ

ที่จำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(2) คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเก้าคน มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดหน่วยเลือกตั้ง ที่เลือกตั้ง และสถานที่นับคะแนนในเขตเลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเพิ่มชื่อและการถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งรวมทั้งมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการลงคะแนนเลือกตั้ง การนับคะแนนเลือกตั้งและการประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้ง

การสรรหาและการแต่งตั้งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้ง หรือมอบหมายให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะบุคคล หรือบุคคลใดเป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งได้ตามสมควร (ม. 12)

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้ (ม. 13)

(1) คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดคน มีหน้าที่เกี่ยวกับการลงคะแนนเลือกตั้งในที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งแต่ละแห่ง

(2) คณะกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งมีจำนวนตามที่เห็นสมควร มีหน้าที่เกี่ยวกับการนับคะแนนในสถานที่นับคะแนนเลือกตั้งสำหรับเขตเลือกตั้งแต่ละแห่ง

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและคณะกรรมการนับคะแนนเลือกตั้ง

คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตามมาตรา 13 (1) ให้ประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการสองคน ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งและผู้แทนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือที่ส่งสมัครแบบบัญชีรายชื่อเป็นกรรมการ (ม. 14)

พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือที่ส่งสมัครแบบบัญชีรายชื่อมีสิทธิเสนอรายชื่อผู้แทนของพรรคการเมืองนั้นหนึ่งคนเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งก่อนวัน

เลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ในการปฏิบัติหน้าที่ถ้าผู้แทนของพรรคการเมืองซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งผู้ใดไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ในขณะใด มิให้นำผู้แทนพรรคการเมืองดังกล่าวเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในขณะนั้น

ในกรณีที่มีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งมีจำนวนไม่ถึงเจ็ดคน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้ได้จำนวนตามมาตรา 13 (1)

ในวันเลือกตั้งถ้าถึงเวลาเปิดการลงคะแนนเลือกตั้งแล้วมีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมาปฏิบัติหน้าที่ไม่ถึงเจ็ดคน ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในขณะนั้นแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจนครบเจ็ดคน

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งตามมาตรา 13 (2) โดยใช้วิธีสรรหาจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น และให้มีผู้แทนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือที่ส่งสมัครแบบบัญชีรายชื่อเป็นกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งตามจำนวนที่เพียงพอกับการจัดระบบนับคะแนนด้วย (ม. 15)

หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหากรรมการนับคะแนนเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

นอกจากที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้วให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดวิธีปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และคณะกรรมการนับคะแนนเลือกตั้ง (ม. 16)

ห้ามมิให้กรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการนับคะแนนเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้ง จงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำการอื่นใดเพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย ประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ (ม. 17)

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่งหรืออาญา

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการนับคะแนนเลือกตั้ง และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่ (ม. 18)

ค่าตอบแทนของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการนับคะแนนเลือกตั้ง และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (ม. 19)

กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งซึ่งเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองมิได้รับค่าตอบแทนตามวรรคหนึ่ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (ม. 20)

ในการเลือกตั้งครั้งใด ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้เนื่องจากมีเหตุอันสมควรให้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งไว้ประจำแต่ละเขตเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ในกรณีที่บุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งพิจารณาเห็นว่าเหตุที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งแจ้งนั้นมีสาเหตุอันสมควร ให้รีบแจ้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเลือกตั้ง

ระเบียบการพิจารณาการแจ้งเหตุตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในการนี้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดรายละเอียดของเหตุที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งไว้เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาของบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งไว้ด้วย

ในการแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะทำเป็นหนังสือชี้แจงเหตุดังกล่าวและมอบหมายให้บุคคลใดไปยื่นต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งแทนหรือจัดส่งหนังสือชี้แจงเหตุนั้นทางไปรษณีย์ก็ได้

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งปิดประกาศรายชื่อบุคคลที่จะรับแจ้งเหตุ สถานที่ที่จะรับแจ้งเหตุและวิธีการแจ้งเหตุไว้ ณ ศาลากลาง

จังหวัด ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และเขตชุมชนหนาแน่นที่เห็นสมควร (ม. 21)

เมื่อครบกำหนดสามสิบวันหลังจากวันเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรายชื่อผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุตามมาตรา 21 หรือแจ้งเหตุไว้แล้วแต่เหตุนั้นมีสาเหตุอันสมควร เพื่อให้ผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าวแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันประกาศ และให้บุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับจากวันสิ้นสุดของการแจ้งเหตุดังกล่าวแล้วแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้แจ้งเหตุทราบโดยเร็ว ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 21 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม (ม. 22)

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุกรณีไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตาม ม. 21 หรือ ม. 22 หรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมีสาเหตุอันสมควรให้ถือว่าผู้นั้นเป็นบุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตาม ม. 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญให้ผู้นั้นเสียสิทธิดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น
- (2) สิทธิร้องคัดค้านการเลือกกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
- (3) สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น
- (4) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
- (5) สิทธิเข้าชื่อรับรองขอเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย
- (6) สิทธิเข้าชื่อร้องขอให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น
- (7) สิทธิเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
- (8) สิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

การเสียสิทธิตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาตั้งแต่วันเลือกตั้งครั้งที่ผู้นั้นไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้งครั้งที่ผู้นั้นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (ม. 23)

บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งใดแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งและปิดประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน เขตชุมชนหนาแน่นที่เห็นสมควร และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวันก่อนวันเลือกตั้งกับให้แจ้งรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในทะเบียนบ้านไปยังเจ้าบ้านให้ทราบก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวันด้วย (ม. 24)

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของตนไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแห่งหน่วยเลือกตั้งที่ตนหรือผู้นั้นสมควรมีชื่อเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตตั้งตรวจสอบหลักฐานและถ้าเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิเลือก ก็ให้ส่งเดิมชื่อตามที่ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งก็ให้ตั้งยกคำร้อง และแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องโดยแสดงเหตุผลไว้ด้วย

เมื่อได้รับแจ้งตามวรรคสองแล้ว ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่หรือต่อศาลแพ่งสำหรับผู้ที่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าวัน โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจะให้เดิมชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามที่ยื่นคำร้องหรือไม่

เมื่อศาลได้รับคำร้องตามวรรคสาม ให้ศาลดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุดและให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติกรตามคำสั่งโดยเร็วที่สุดและในกรณีที่มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปก่อนได้รับคำสั่งศาลให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งดำเนินการแก้ไขบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วย

การใดที่ได้ปฏิบัติไปตามคำสั่งเดิมของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งก่อนได้รับคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่นนั้น ให้เป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย (ม. 25)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ประกาศตาม ม. 24 มีชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรสั่งถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือสมควรยกคำร้อง ก็ให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้นหรือยกคำร้องแล้วแต่กรณี และให้แจ้งคำสั่งให้ผู้นั้นและเจ้าบ้านทราบ และให้นำความใน ม. 25 วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้ามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งปรากฏชื่อบุคคลอื่นอยู่ในทะเบียนบ้านของตนโดยที่บุคคลนั้นมีได้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านดังกล่าวจริง เมื่อเจ้าบ้านนำหลักฐานทะเบียนบ้านมาแสดงว่าไม่มีชื่อบุคคลนั้นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง หรือคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี มีคำสั่งถอนชื่อบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (ม. 26)

ในกรณีที่มีการฟ้องคดีเพื่อขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลนั้น เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับแจ้งคำพิพากษาของศาลแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการขึ้นทูลเกล้าฯ ในทะเบียนที่จัดทำไว้และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งประกาศการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำพิพากษาของศาลปิดไว้ ณ สำนักงานที่ว่าการอำเภอโดยเร็ว

ในกรณีที่ได้มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งประกาศรายชื่อผู้ซึ่งถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วย และให้นำความใน ม. 25 วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม (ม. 27)

ห้ามมิให้เจ้าบ้านผู้ใดดำเนินการหรือยินยอมให้มีการดำเนินการแจ้งย้ายบุคคลใดเข้ามาในทะเบียนบ้านของตนโดยบุคคลนั้นมิได้มาอยู่อาศัยจริง เพื่อเจตนาทุจริตในการเลือกตั้ง (ม. 28)

ความผิดที่พึงระวัง

สรุปความผิดตามกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ซึ่งบุคคลทั่วไปพึงทราบ มีดังนี้³

★ ห้ามมิให้เจ้าบ้าน ดำเนินการหรือยินยอมย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านเพื่อทุจริตในการเลือกตั้ง (ม. 28, 99)

★ ห้ามมิให้ผู้ใด ที่รู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. หรือ ส.ว. ได้สมัครหรือยินยอมให้พรรคการเมืองเสนอชื่อหรือสมัครในนามพรรคการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคหรือสมัครทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ (ม. 30, 100)

★ ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใด กระทำการเพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือ ผู้สมัครอื่นหรืองดเว้นการลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการตามมาตรา 44 ดังนี้

- กระทำการซื้อเสียงด้วยการจัดทำให้ เสนอให้สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

³ คู่มือประชาชนสำหรับการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

- กระทำการซื้อเสียงด้วยการให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์หรือสถาบันอื่นใด
  - กระทำการซื้อเสียงโดยการทำกรโหมฆณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ
  - กระทำการซื้อเสียงด้วยการเลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด
  - กระทำการซื้อเสียงด้วยการหลอกลวง บังคับ ชูเชิญใช้อิทธิพลคุกคาม ใสร้ายด้วยความเท็จหรือจงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งเพื่อการเลือกตั้งหรือนำกลับจากที่เลือกตั้งหรือจัดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือกลับจากที่เลือกตั้งโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารหรือค่าจ้างซึ่งต้องเสียดตามปกติ (ม. 45 วรรค 1)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยเข้ามีส่วนช่วยเหลือในการเลือกตั้ง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่การเลือกตั้งโดยประการที่อาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร (ม. 46)
- ★ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่กระทำการใด ๆ อันเป็นคุณหรือโทษแก่ผู้สมัคร เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ (ม. 47)

- ★ ห้ามผู้ใดทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งในเวลาที่กฎหมายห้าม โดยวิธีการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็คุณหรือโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดนับตั้งแต่เวลา 18.00 น. ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง (ม. 48, 107)
- ★ ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใด ปิดประกาศและติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งในสาธารณสถานนอกจากที่รัฐจัดไว้หรือจัดสรรเวลาออกอากาศนอกเวลาที่รัฐจัดหรือกระทำการอื่นที่รัฐไม่สนับสนุน (ม. 50, 107)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใด ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นลงคะแนนเลือกตั้งหรือพยายามลงคะแนนเลือกตั้ง (ม. 58, 101)
- ★ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ใช้บัตรเลือกตั้งอื่นที่มีใช้บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง หรือแบบบัญชีรายชื่อลงคะแนนเลือกตั้ง (ม. 59 วรรค 1, 110)
- ★ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนำบัตรเลือกตั้ง ออกไปจากที่เลือกตั้ง (ม. 59 วรรค 2, 111)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อเป็นที่สังเกตไว้ที่บัตรเลือกตั้ง (ม. 60, 111)

★ ห้ามมิให้ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งไว้ในหีบบัตรเลือกตั้ง โดยไม่มีอำนาจหรือกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนเพื่อลงคะแนนผิดไปจากความจริงหรือ ทำให้บัตรเลือกตั้งเพิ่มขึ้นจากความจริง (ม. 61, 111)

★ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ โดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้ง หรือเข้าไป ณ ที่ลงคะแนนเลือกตั้ง หรือมิให้ไปถึง ณ ที่ดังกล่าวภายในกำหนดเวลาที่จะลงคะแนนเลือกตั้งได้ (ม. 62)

★ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เรียกทรัพย์สิน หรือ ผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นเพื่อจะลงคะแนนเลือกตั้งหรืองดเว้นไม่ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด (ม. 63, 111)

★ ห้ามมิให้ผู้ใด ซึ่งไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเปิดทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพ ทำให้ไร้ประโยชน์หรือนำไปซึ่งหีบบัตรเลือกตั้ง หรือเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง (ม. 66, 110)

★ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด อันอาจทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (ม. 85/4 วรรค 1)

★ ห้ามมิให้ผู้ใด ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่ กกต. หรือผู้ที่ กกต. มอบอำนาจให้เข้าไปในเคหะสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใด เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมาย เพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัดเอกสาร ทรัพย์สินหรือยานหลักฐานเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการสืบสวนหาข้อเท็จจริง (ม. 85/10, 111/1 วรรค 1)

★ ห้ามผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวหรือไม่ให้ความสะดวกต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง (ม. 98)

★ ห้ามมิให้ผู้สมัคร ส.ว. หรือบุคคลใด ดำเนินการหาเสียงเลือกตั้ง (เว้นแต่การแนะนำตัวผู้สมัคร) (ม. 91, 101)

★ ห้ามมิให้ผู้ใด กระทำการอันเป็นเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย (ม. 101/1 วรรค 1)

★ ห้ามผู้ใด จงใจกระทำการด้วยประการใด ให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหายหรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ (ม. 108)

★ ห้ามมิให้ผู้ใด จงใจขัดขวางมิให้มีการส่งหีบบัตรเลือกตั้งหรือสิ่งที่ใช้แทนหีบบัตรเลือกตั้งไปยังสถานที่นับคะแนนหรือกระทำการเพื่อให้การส่งล่าช้า (ม. 110)

★ ห้ามมิให้ผู้ใด ขาย จำหน่าย จ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุรา ทุกชนิดในเขตเลือกตั้งในระหว่างเวลา 18.00 นาฬิกา ของวันก่อนเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงสิ้นสุด วันเลือกตั้ง (ม. 112)

★ ห้ามผู้ใด เล่นหรือจัดให้มีการเล่นการพนันขั้นต่อไต่ ๆ เกี่ยวกับผลของการเลือกตั้ง (ม. 113)

ความผิดตามกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

★ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยมิชอบ (ม. 43 วรรค 1)

★ ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการเพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่นหรืองดเว้นการลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการตามมาตรา 57 ดังนี้

- กระทำการซื้อเสียงด้วยการจัดทำให้ เสนอให้สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

- กระทำการซื้อเสียงด้วยการให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถาน

สงเคราะห์หรือสถาบันอื่นใดที่ กกต. ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

- กระทำการซื้อเสียง โดยการทำกรโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ

- กระทำการซื้อเสียงด้วยการเลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

- กระทำการซื้อเสียงด้วยการหลอกลวง บังคับ ชูเชิญใช้อิทธิพลคุกคาม ใสร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจให้เข้าใจผิดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับผู้สมัครใด

★ ห้ามมิให้ผู้สมัครจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งเพื่อการเลือกตั้งหรือนำกลับจากที่เลือกตั้งหรือจัดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือกลับจากที่เลือกตั้ง โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารหรือค่าจ้างซึ่งต้องเสียตามปกติ (ม. 58 วรรค 1)

★ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทย เข้ามีส่วนช่วยเหลือในการเลือกตั้ง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่การเลือกตั้งโดยประการที่อาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร (ม. 59)

★ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่กระทำการใด ๆ อันเป็นคุณหรือโทษแก่ผู้สมัครเว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ (ม. 60)

- ★ ห้ามผู้ใดทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งต้องไม่กระทำโดยวิธีทา พ่น หรือระบายสีซึ่งข้อความ ภาพ หรือ รูปรอยใด ๆ หรือโดยวิธีการปิดประกาศ ณ ที่รั้วกำแพง ผนัง อาคาร สะพาน เสาไฟฟ้า หรือต้นไม้ บรรดาซึ่งเป็นทรัพย์สินมิได้อนุญาต (ม. 62 วรรค 2)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดนำสิ่งพิมพ์ แผ่นประกาศ หรือสิ่งอื่นใด มาปิดหรือแสดงไว้ในที่เลือกตั้ง เว้นแต่เป็นการดำเนินการตามคำสั่งของ ผอ.กต. ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ม. 64)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใด ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น ลงคะแนนเลือกตั้งหรือพยายามลงคะแนนเลือกตั้ง (ม. 75)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใด ใช้บัตรที่มีใช้บัตรเลือกตั้ง ซึ่งกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมอบให้ลงคะแนนเลือกตั้ง (ม. 76)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งออกไปจากที่เลือกตั้ง (ม. 76 วรรค 2)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อเป็นที่สังเกตไว้ที่บัตรเลือกตั้ง (ม. 77)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งใส่ในหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้แสดงตนต่อหน้ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งแล้ว (ม. 78)

- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนเพื่อลงคะแนนเลือกตั้งโดยผิดจากความจริง (ม. 79)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ โดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้ง หรือเข้าไป ณ ที่ลงคะแนนเลือกตั้งหรือมิให้ไปถึง ณ ที่ดังกล่าวภายในกำหนดเวลาเปิดการลงคะแนนเลือกตั้ง (ม. 80)
- ★ ห้ามมิให้ผู้ใดจ่ายแจกหรือให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อจูงใจมิให้ไปลงคะแนนเลือกตั้ง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเลือกตั้ง (ม. 81)
- ★ ผู้ใดมีบัตรประจำตัวประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้อื่นตั้งแต่สองคนขึ้นไปไว้ในความครอบครอง โดยไม่มีเหตุอันสมควรในระหว่างวันประกาศให้มีการเลือกตั้งถึงวันถัดจากวันเลือกตั้ง ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการเพื่อมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเลือกตั้ง (ม. 81 วรรค 2)
- ★ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อลงคะแนนเลือกตั้งหรืองดเว้นไม่ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครผู้ใด (ม. 82)

★ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเปิดทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพ ทำให้ไร้ประโยชน์หรือนำไปซึ่งหีบบัตรเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้ง หรือเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง (ม. 86)

★ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อให้บัตรเลือกตั้งที่อยู่ในสถานที่นับคะแนนเลือกตั้งมีจำนวนผิดจากความจริง (ม. 89)

★ ห้ามมิให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง จงใจนับบัตรเลือกตั้งอ่านบัตรเลือกตั้ง นับคะแนนเลือกตั้งหรือรวมคะแนนเลือกตั้งให้ผิดไปจากความจริงหรือกระทำการใดโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายให้บัตรเลือกตั้งชำรุด เสียหายหรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรเลือกตั้งที่ใช้ได้ หรือทำรายงานการเลือกตั้งผิดจากความจริง (ม. 91)

★ ห้ามผู้ใดขาย จำหน่าย จ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิดในเขตเลือกตั้งในระหว่างเวลา 18.00 นาฬิกา ของวันก่อนเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง (ม. 130)

★ ห้ามผู้ใดเล่น หรือจัดให้มีการเล่นการพนันขั้นต่อใด ๆ เกี่ยวกับผลของการเลือกตั้ง (ม. 131)

★ ห้ามผู้ใดบังคับ ชูเชิญ ขัดขวาง หน่วงเหนี่ยว หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการทำให้ผู้อื่นเสียสิทธิหรือไม่สามารถไปสมัครเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ (ม. 132)

การกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้งมีโทษทั้งจำทั้งปรับ ตั้งแต่ระดับต่ำจากปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ถึงระดับสูงคือสองแสนบาท และจำคุกตั้งแต่ไม่เกินหกเดือนถึงสิบปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

